

دیدگاه

شماره: ۷۲۲	موضوع: برجام با کدام فرجام: بازگشت به دوران قبل از تحریم یا دوران پس از تحریم؟
تاریخ: ۱۳۹۴/۰۵/۱۹	

توضیح اجمالی:

خوشبختانه با موفقیت دیپلماتیک اخیر ایران در مذاکرات هسته‌ای و توافق بر سر «برنامه جامع اقدام مشترک (برجام)» قرار است نه تنها تحریم‌های مرتبط با مناقشه هسته‌ای بلکه بسیاری از تحریم‌های دیگر از جمله بسیاری از محدودیت‌های گذشته برای سرمایه‌گذاری خارجی در ایران هم ملغی شود. این فرصتی استثنایی در اختیار ایران قرار می‌دهد که استفاده از آن به نوع پاسخ ما به این سؤال اساسی بستگی دارد: اینک با پایان یافتن دوران تحریم، قرار است به دوران قبل از تحریم برگردیم یا می‌خواهیم دوران جدیدی را پس از تحریم رقم بزنیم؟

نباید فراموش کرد که قبل از تحریم‌ها به دلایل مختلف سیاسی و ساختاری نتوانستیم از فرصت‌های موجود بهره‌برداری کنیم و کماکان گرفتار اقتصاد و صادرات نفتی بودیم و رتبه‌های جهانی ایران یکی از رتبه‌های نزدیک به آخر بود. اکنون هم بهره‌برداری از فرصت پدیدآمده منوط به آن است که از یک سو فضای کسب‌وکار داخلی (از ثبات کلان سیاسی و اقتصادی تا زیرساخت‌های گوناگون لازم برای فعالیت اقتصادی) به طور جدی بهبود یابد و از سوی دیگر تنش‌زدایی سیاسی و تعامل با اقتصاد جهانی و به عبارت دیگر دیپلماسی اقتصادی و تجاری به اولویت اول سیاست خارجی ایران تبدیل شود. در غیر این صورت، تب اقبال خارجیان به ایران فرو خواهد نشست و ما خواهیم ماند و بازگشت به دوران قبل از تحریم.

بنابراین، برای این که ثمره «برجام» واقعاً به بار نشیند، باید برجام دیگری برای دوران پس از تحریم نوشت که به فرجام دوران قبل از تحریم دچار نشویم. و در این رهگذر، نکات زیر درخور توجه به نظر می‌رسد:

نکات کلیدی:

۱- در دنیایی که با استعاره‌هایی چون زنجیره‌های جهانی ارزش توصیف می‌شود و حتی بزرگترین قدرت‌های اقتصادی و تجاری آن برای تولید حتی یک محصول ساده می‌کوشند تا از مزیت‌ها و فرصت‌های موجود در نقاط مختلف دنیا استفاده کنند، به توسعه باید در چارچوبی جهانی نگرست و با استفاده از فرصت‌ها و مزیت‌های فراوان و متنوع دنیای امروز راحت‌تر و سریع‌تر می‌توان به توسعه دست یافت.

۲- برای استفاده از فرصت‌ها و مزیت‌های فراوان و متنوع دنیای امروز باید فضای کسب‌وکار داخلی کشور - که خود جزئی از فضای کسب‌وکار جهانی است و نمی‌توان آنها را از هم جدا کرد - به طور جدی بهبود یابد. این فضای کسب‌وکار، شاخص‌های وسیعی را از ثبات کلان سیاسی و اقتصادی گرفته تا زیرساخت‌های گوناگون لازم برای فعالیت اقتصادی در برمی‌گیرد و بهبود همه آنها برای استفاده از فرصت‌های موجود در جهان از جمله جذب سرمایه‌گذاران خارجی اهمیتی اساسی دارد. در واقع، مشکلات و تنگناهای داخلی (اعم از فکری، سیاسی، اقتصادی، ...) همه به منزله تحریم‌هایی داخلی هستند که ما را از فرصت‌های خارجی محروم ساخته و گاه تأثیر آنها به مراتب از تحریم‌های خارجی بیشتر است.

۳- در دنیایی که پیوندهای گوناگون و متقاطع کشورهای مختلف باعث ایجاد فضای کسب‌وکار یکپارچه جهانی شده و همکاری و هماهنگی را گریزناپذیر ساخته است، دیپلماسی اقتصادی و تجاری باید به اولویت اول سیاست خارجی کشور تبدیل شده و تمهیدات لازم برای آن از جنبه‌های مختلف سیاست‌گذاری، نهادسازی، و فرهنگ‌سازی اندیشیده شود. این رویکرد اقتصادی-تجاری ثمرات اقتصادی فراوانی دربر خواهد داشت که از نظر امنیتی هم به نفع ایران خواهد بود.

۴- در دنیایی که از یک سو شاهد آزادسازی‌های یکجانبه و از سوی دیگر شاهد رشد سریع سازمان‌های تجاری چندجانبه (مثل سازمان تجارت جهانی) و منطقه‌ای با صلاحیت‌های گسترده بوده‌ایم، ما به دلایل عمدتاً سیاسی برای نزدیک به ۲۰ سال پشت در سازمان تجارت جهانی مانده‌ایم. با توجه به فراگیر شدن سازمان مذکور در جهان و با توجه به آثار و ثمرات گسترده آن، الحاق به سازمان مذکور یکی از ارکان اساسی هر گونه دیپلماسی تجاری است و اکنون باید از فرصت و جوّ ایجاد شده برای تنش‌زدایی سیاسی و تعامل اقتصادی حداکثر استفاده را کرد. در این راستا، باید با فوریت برای شکستن بن‌بست تعیین رییس گروه کاری الحاق ایران در سازمان تجارت جهانی اقدام کرد و فرایند متوقف شده الحاق را به جریان انداخت.

دیدگاه

۵- برای استفاده از فرصت‌ها و مزیت‌های جهان امروز و برای موفقیت دیپلماسی اقتصادی و تجاری، انتخاب شرکای تجاری مناسب اهمیت تعیین‌کننده‌ای دارد. متأسفانه، در گذشته انتخاب طرف‌ها و ترتیبات تجاری بین‌المللی عمدتاً با اهدافی سیاسی باعث شده است که از جریانهای اصلی تجارت و سرمایه‌گذاری و فناوری در جهان دور مانده و نتوانیم از منافع آنها بهره‌مند شویم. فرصت برخاسته از برجام به ما این امکان را می‌دهد که از منافع تعامل با کشورهای پیشرفته درجه اول دنیا بهره‌برداری کنیم.

۶- سرانجام، در شرایطی که منطقه پیرامون ایران را زنجیره‌های تنش فراگرفته است، باید بکوشیم تا این زنجیره‌های تنش را به زنجیره‌های ارزش تبدیل کنیم. در جهانی که در آن شاهد همکاری‌های منطقه‌ای با مقیاسهای فراآتلانتیکی و فراپاسیفیکی هستیم، منطقه پیرامون ما به‌گونه‌ای استثنایی و شگفت‌انگیز درگیر زشت‌ترین کشمکش‌های خونبار است و ایران به عنوان پرنفوذترین کشور منطقه با همکاری سایر کشورهای عمده منطقه می‌تواند نقشی اساسی در تبدیل این منطقه به منطقه همکاری و توسعه اقتصادی ایفا کند. ایران ظرفیت آن را دارد که همچون گذشته به هاب و مرکز اقتصادی و ارتباطی منطقه تبدیل شود، به شرط آن که سیاستهای داخلی، منطقه‌ای و جهانی متناسبی را درپیش گیرد.